

GENEZA I HISTORIA POWSTANIA WYDZIAŁU TEOLOGICZNEGO SEKCJA W TARNOWIE PAPIESKIEJ AKADEMII TEOLOGICZNEJ W KRAKOWIE.

W 2006 Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie świętowała jubileusz 25-lecia swego istnienia. Z tej okazji na różne sposoby i przy różnych okazjach mówiono o dziejach tej Uczelni. W historię PAT-u zostały wplecione losy Instytutu Teologicznego w Tarnowie, który od kilku lat funkcjonuje wręcz jako część krakowskiej Uczelni pod szyldem Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie. Wspomniany jubileusz jest dobrą okazją, by przynajmniej w sposób schematyczny ukazać związku Instytutu Teologicznego w Tarnowie z PAT oraz jego wejście w struktury Akademii.

Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie powstał formalnie w wyniku przekształcenia Instytutu Teologicznego w Tarnowie. Instytut ten został powołany do istnienia w 1822 roku dla potrzeb diecezji tarnowieckiej i jego dzieje są ściśle związane z historią Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie²⁸ Dzieje te są nader interesujące, ale czekają na bardziej szczegółowe opracowanie.

Od objęcia władzy przez komunistów w 1945 roku Instytut istniał tylko w sposób formalny. W praktyce utożsamiał się on z Wyższym Seminarium Duchownym²⁹ W opinii władz komunistycznych studia w Instytucie Teologicznym nie były studiami wyższymi³⁰ Nieliczni spośród absolwentów Instytutu Teologicznego zdobywali dyplomy magisterskie na KUL. W 1973 roku Wyższe Seminarium Duchowne w Tarnowie (WSD) zawarło umowę o współpracy naukowej z Papieskim Wydziałem Teologicznym w Krakowie³¹ Na mocy tej umowy absolwenci WSD w Tarnowie mogli swoje prace dyplomowe, o ile spełniały wymagane warunki, zgłaszać jako magisterskie i bronić na Wydziale Teologicznym. Formalnie wyglądało to tak,

---

²⁸ Na temat powstania Instytutu zob. R. Banach, *Powstanie i organizacja Seminarium Duchownego w Tarnowie*, Rocznik Tarnowski 1990, s. 29-42.

²⁹ Na dokumentach studiów używano jednak formuły Instytut Teologiczny.

³⁰ Absolwenci Wyższego Seminarium Duchownego otrzymywali absolutorium ukończenia studiów w Instytucie Teologicznym w Tarnowie.

³¹ Powstał jako kontynuacja Wydziału Teologicznego na Uniwersytecie Jagiellońskim i miał tylko kościelne uznanie.

że w Tarnowie odbywał się egzamin magisterski, w którym uczestniczył przedstawiciel Wydziału Teologicznego z Krakowa.

Pierwszy taki egzamin odbył się 27 lutego 1974 roku. W komisji egzaminacyjnej zasiadł nawet biskup tarnowski ks. dr Jerzy Ablewicz. Komisji przewodniczył z ramienia Wydziału ks. prof. S. Grzybek. W pierwszym roku większość magistrantów, których w sumie było 43, stanowili księża wyświęceni we wcześniejszych latach. W następnych latach po podpisaniu umowy z tej formy zdobywania magisterium korzystała tylko niewielka grupa absolwentów WSD³² Działo się tak przede wszystkim dlatego, że magisteria te nie były honorowane przez władze świeckie i nawet nie we wszystkich dokumentach kościelnych były umieszczane³³ Wielu absolwentów nie było zainteresowanych dodatkowym egzaminem dla zdobycia mało znaczącego wówczas dokumentu. Władze WSD były natomiast żywo zainteresowane korzystaniem i rozwijaniem tej współpracy. Zdarzały się zatem sytuacje, że prace absolwentów były zgłaszane na Wydział Teologiczny do egzaminu magisterskiego, a ich autorzy do tego egzaminu nie przystępowali. W miarę upływu czasu liczba prac dyplomowych, bronionych jako magisterskie, wzrastała. Sytuacja taka trwała przez pierwsze lata istnienia Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Współpraca między obydwoma instytucjami była pogłębianą przez angażowanie wykładowców uczelni tarnowskiej do zajęć na PAT (np. ks. prof. dr hab. M. Heller, ks. prof. dr hab. J. Dudziak).

29 maja 1985 roku biskup tarnowski ks. dr Jerzy Ablewicz erygował Diecezjalny Instytut Wyższej Kultury Religijnej (IWKR), afiliując go do „Instytutu Teologicznego przy Wyższym Seminarium Duchownym” w Tarnowie i zatwierdzając jego statut. Nawiazując do okresu przedwojennego, Biskup pragnął umożliwić osobom świeckim studiowanie teologii. Rektorem IWKR miał być rektor Instytutu Teologicznego i jednocześnie rektor Wyższego Seminarium Duchownego, a bezpośrednio pracami IWKR miał kierować specjalnie do tego mianowany prorektor. Studia miały trwać trzy lata, a po ich ukończeniu absolwent miał otrzymywać dyplom. Wykłady i zajęcia na IWKR odbywały się w pierwszych latach w salach katechetycznych przy parafiach tarnowskich, a później w Domu Katechetycznym Jana Pawła II przy Bazylice Katedralnej w Tarnowie.

W 1991 roku biskup tarnowski ks. dr hab. Józef Życiński przemianował IWKR w Wyższy Instytut Wiedzy Religijnej (WIWR). Przekształcenie wiązało się ze zmianą charakteru studiów. Biskup inspirując się watykańskim dokumentem z 1987 roku (*Normative per l'Istituto Scienze Superiore*) dążył do przekształcenia studiów teologii dla ludzi świeckich w studia magisterskie. W myśl uchwalonego Statutu studia miały trwać sześć lat i miały obejmować trzy specjalności: katechetyczną, rodzinną i teologii kultury. Ilość miejsc na studiach była ograniczona: na pierwszy rok mogło być przyjęte 50 osób oraz siostry zakonne, których zawsze było kilka. Pierwsi absolwenci tych studiów złożyli egzaminy magisterskie w 1996 roku.

W tym też czasie narodził się pomysł przekształcenia Instytutu Teologicznego w Instytut Teologiczno-Pastoralny i ściślejsze jego połączenie z PAT. Miała to się odbyć na zasadzie agregacji, którą przewidywała *Sapientia Christiana*. Formalnie nastąpiło oddzielenie funkcji rektora WSD od rektora Instytutu Teologicznego. Stosowne propozycje wysunięto pod adresem Senatu PAT a wstępne prośby wysłano do Rzymu. Pertraktacje z Wydziałem Teologicznym PAT zakończyły się szybko i stosowna umowa została wypracowana. Wymiana korespondencji z Rzymem trwała dłużej. W jej trakcie nastąpiło uściślenie tekstów. 21 września 1993 Kongregacja Wychowania Katolickiego zatwierdziła istnienie Instytutu Teologicznego w Tarnowie. Statut oraz agregacja do Wydziału Teologicznego PAT zostały zatwierdzone na okres próbny 30 listopada 1993. Pierwszym rektorem „Instytutu Teologicznego w Tarnowie agregowanego do Wydziału Teologicznego PAT w Krakowie” został ks. prof. dr hab. Michał Heller. Funkcję tę pełnił przez kolejne trzy kadencje.

W myśl zatwierdzonego statutu, Instytut Teologiczny miał prowadzić studia magister-

³² Np. w 1975 – 15; w 1976 – 7; w 1977 – 8.

³³ Tak było przede wszystkim w przypadku tych dokumentów i publikacji, które wymagały zgody cenzury. W *Schematyzmie* z 1977 roku w indeksach brak przy nazwiskach tytułu „mgr”, natomiast umieszczano go w tekście.

skie dla kandydatów do kapłaństwa oraz dla osób świeckich. W praktyce WSD nadal było traktowane przez Wydział Teologiczny w Krakowie, jako jedno z wielu seminariów, z którymi Wydział podpisał umowę o współpracy. Wykłady w Instytucie Teologicznym, zarówno dla kleryków jak też dla świeckich, prowadzili ci sami, w zdecydowanej większości wykładowcy z Tarnowa. Egzaminacje magisterskie przeprowadzała komisja złożona z wykładowców Instytutu, a Rada Wydziału Teologicznego na ich podstawie nadawała stopień magisterski.

W ramach Instytutu miał też działać Kolegium Katechetyczne, dla przygotowania osób do pracy katechetycznej. W większości były to siostry zakonne. Studia w Kolegium miały trwać trzy lata, a najlepsi studenci mogli kontynuować studia magisterskie w Instytucie.

W 1997 r. biskup tarnowski powołał do istnienia Katolicki Ośrodek Studiów Społecznych (KOSS) z siedzibą w Lipnicy. Formalnie KOSS miał działać „przy Instytucie Teologicznym”. Miał prowadzić trzyletnie studia zaoczne, kończące się uzyskaniem dyplomu. Podobnie jak w przypadku Kolegium Katechetycznego, również absolwenci KOSS-u mieli mieć w określonych przypadkach możliwość kontynuowania studiów magisterskich w Instytucie Teologicznym.

Następnym krokiem było podjęcie starań o przekształcenie Instytutu Teologicznego w Zamiejscowy Wydział Teologiczny PAT-u. Stosowną uchwałę podjął Senat PAT-u 15 listopada 1999 roku. O podjętej uchwale została powiadomiona Kongregacja Wychowania Katolickiego. Natomiast w oparciu o tę samą uchwałę władze Zamiejscowego Wydziału Teologicznego podjęły starania w Ministerstwie o przyznanie Zamiejscowemu Wydziałowi Teologicznemu w Tarnowie uprawnień do nadawania stopnia doktora nauk teologicznych.

Kongregacja Wychowania Katolickiego uznała uchwałę Senatu za przedwczesną i z punktu widzenia procedury błędną. Rozpoczęły się pertraktacje, które prowadził przede wszystkim rektor PAT-u, ks. bp prof. dr hab. Tadeusz Pieronek i biskup tarnowski ks. dr Wiktor Skworec. Wypracowano nowy statut i ostatecznie 14 maja 2004 roku Kongregacja Wychowania Katolickiego erygowała „Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie” (WTST). W świetle przepisów kościelnych ma on strukturę i uprawnienia wydziału, z prawem prowadzenia studiów z teologii: od magisterskich wymagań stawianych przez prawo państwowe. WTST wchodzi w strukturę PAT-u, choć nieco na innych zasadach niż pozostałe Wydziały. Jest nie tylko „jednostką zamiejscową”, ale „funkcjonuje w oparciu o bazę ekonomiczno-materialną Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie” (Statut 28), a „zadania przewidziane Statutem PAT dla Wielkiego Kanclerza spełnia Wielki Wicekanclerz, którym jest Biskup Tarnowski” (Statut 22).

Od chwili agregowania Instytutu Teologicznego w Tarnowie do Wydziału Teologicznego PAT, rocznie dyplomy magisterskie zdobywa około 90-100 osób. Mniej więcej połowę z nich stanowią księża a połowę osoby świeckie i zakonne. W przyjęciach na studia teologii dla świeckich od samego początku ilość miejsc była ograniczona. Ilość miejsc dla kandydatów do kapłaństwa była znacznie wyższa. W ostatnich jednak latach chętnych jest mniej.

ks. Antoni Żurek, Tarnów